

ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಅರ್ಥವಿಚಾರ

ಜಿ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11525363>

ಆಶಯ:

ಜಗಮೆಚ್ಚಿದ ನುಡಿಗಾರುಡಿಗ ಪೊ.ಜಿ.ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು

ಕರುನಾಡು ಕಂಡ ಕನ್ನಡದ ಮೇರು ನಿಘಂಟು ತಜ್ಞ, ನುಡಿ ಗಾರುಡಿಗ, ನುಡಿಬ್ರಹ್ಮ, ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮ, ಅಕ್ಷರಬ್ರಹ್ಮ, ನಡೆದಾಡುವ ನಿಘಂಟು, ಅಪ್ರತಿಮ ಸಂಶೋಧಕ, ಜಗಮೆಚ್ಚಿದ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಎಂದೇ ಜನಪ್ರಿಯರಾದವರು ನಾಡೋಜ ಪೊ. ಜಿ.ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಅವರು. ನುಡಿಸಾಗರದ ಆಳಕ್ಕೂ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಮುಳುಗಿದ್ದು ಈಜಾಡಿ 'ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು'ಗಳೆಂಬ ಮುತ್ತರತ್ನಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದುಕೊಟ್ಟ ಶೋಧನವೀರ ನುಡಿಕಾರರು ಜಿ.ವಿ. ಆಂಗ್ಲಮುಖಿ ಹಾಗೂ ಕಲಾರಾಹಿತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಯಾನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬೆಳಗುವ ಮೂಲಕ ಅಸಂಖ್ಯ ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳನ್ನು ರೂಪುಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ವ ಕಾಣಿಕೆಯತ್ತ ಜಿ.ವಿ ಅವರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಡೈನಮಿಕ್ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿಗೇ ನೀಡಿದ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕೊಡುಗೆಗಳು ಪ್ರಾತಃಸ್ಫುರಣೀಯವಾಗಿವೆ.

ಮೂಲತಃ ಗಂಜಮ್ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಅವರು ಪೊ.ಜಿ.ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ (ಜಿ.ವಿ) ಎಂದೇ ಜನಪ್ರಿಯ. ಇವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು 1913ರ ಆಗಸ್ಟ್ 23ರಂದು, ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗಂಜಮ್ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ. ಅವರ ತಂದೆ ಗಂಜಮ್ ತಿಮ್ಮಯ್ಯ; ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರು; ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದ್ದು ಅಗಾಧ ಪಾಂಡಿತ್ಯ; ಅರಮನೆಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದರು. 'ಪುರಾಣ ಕಥಾವಳಿ' ಎಂಬ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಶಿವಪುರಾಣ, ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಮತ್ತಿತರವುಗಳಿಂದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವುಗಳ ಸರಳ ಶೈಲಿಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದಾರೆ. 'ರಘುವೀರಚರಿತೆ' ಎಂಬ ನಾಟಕ ಹಾಗೂ 'ಮಾಲತೀಮಾಧವ'ದ ಅನುವಾದಗಳು ಅವರವೇ. ತಂದೆಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳಿಂದ ಜಿ.ವಿ ಅವರು ವಿದ್ವತ್ತನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಲವು ಬೆಳೆಯಿತು.

ಜಿ.ವಿ ಅವರ ತಂದೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರಣ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಬನ್ನೂರು ಮತ್ತು ಮಧುಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿದರು. 1930ರ ದಶಕದ ಆರಂಭದ ವೇಳೆಗೆ, ಜಿ.ವಿ ಅವರ ಕುಟುಂಬವು ಮೈಸೂರು ನಗರಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡ ಕಾರಣದಿಂದ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು ಮೈಸೂರಿನ ಯುವರಾಜ

ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರುವಂತಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರು. ನಂತರ ತಮ್ಮ ಕಲಾ ಪದವಿ ಪಡೆಯಲು ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿದ್ದ ವಿಷಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಹಳಗನ್ನಡವಾಗಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿ ಪಂಪಭರತವನ್ನು ಟಿ.ಎಸ್.ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ, ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನಾ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಡಿ.ಎಲ್.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ತಿ.ನಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಎಸ್.ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವರಂತಹ ಮೇರುವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಕಲಿಯುವ ಸುಸಂದರ್ಭ ಜಿವಿ ಅವರದಾಗಿತ್ತು.

“A Great Teacher Inspires” ಎಂಬ ಮಾತು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ ಜಿವಿ ಅವರ ಜೀವನಯಾನದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ಸತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಜಿವಿ ಅವರು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿ ಶಾಲೆ ಸೇರಿದ ಮೊದಲು ಪಾಠಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಕನ್ನಡವನ್ನಲ್ಲ, ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನಲ್ಲ; ಅದೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು, ಜಿವಿ ಅವರ ಸಹಜವಾದ ಅಧ್ಯಾಪನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಜೊತೆ ಕಲಿತಿದ್ದ ಬೋಧನವಿಧಾನ ಸೇರಿ ಅವರನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವ್ಯಾಕರಣ ಪಾಠಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾದವು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವ್ಯಾಕರಣ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮುಷ್ಕರ ಹೂಡಿ ಮತ್ತೆ ಜಿವಿ ಅವರೇ ಪಾಠ ಮಾಡುವ ಹಾಗಾಯಿತು. ಇದು ಜಿವಿ ಅವರ ಬೋಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಪ್ರಭಾವಳಿ. ಮುಂದೆ ಬಿ.ಎಚ್.ಎಸ್. ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯು ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯಟ್ ಕಾಲೇಜಾಗಿ, ಆ ಮುಂದೆ ವಿಜಯ ಕಾಲೇಜು ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಪದವಿ ಕಾಲೇಜು ಆದ ಮೇಲೆಯೂ ಜಿವಿ ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದರು. ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಆರಂಭಗೊಂಡ ನಂತರ ಆನರ್ಸ್ ತರಗತಿಗಳು ಜನ್ಮ ತಳೆದಾಗ ಜಿವಿ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ವಿಜಯ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರದ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಆನರ್ಸ್ ತರಗತಿಯೂ ಶುರುವಾಯಿತು. ಜಿವಿ ಅವರ ತರಗತಿಯ ಪಾಠ ಸಾವಿರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಯೋ ಕನ್ನಡದ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆ ಬೆಳೆಯಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಪಾಠ ಮಾಡುವುದೊಂದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಕಿರಿಯರ ಜೊತೆ ಅವರು ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ ಅವರ ಯಶಸ್ಸಿನ ಒಂದು ಗುಣಗುಣಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರ ಅಸಂಖ್ಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅನುಭವದ ಹಾಗೂ ಅಭಿಮಾನದ ನುಡಿಯಾಗಿದೆ.

ಪ್ರೊ.ಜಿ.ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಅವರು ಮೊದಲೆಲ್ಲ ಸೂಟ್ ತೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. “ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸೂಟ್ ತೊಡಿಸಿದವರು” ಎಂದು ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ‘ಪ್ರಜಾವಾಣಿ’ಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದ ಟಿ.ಎಸ್.ಆರ್ ಹೇಳಿದ್ದರು. ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಪಿ.ವಿ.ನಾರಾಯಣ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ, “ಅದೊಂದು ರೂಪಕ; ಕನ್ನಡ ಮೇಷ್ಟರಿಂದರೆ ಒಂದು ಸಿದ್ಧ ಚಿತ್ರ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಆಧುನಿಕ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡದ್ದರ ಪ್ರತಿಮೆ ಅದು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟವರು ಜಿವಿ ಎಂಬುದು ಅದರರ್ಥ.” ಆದರೆ ಸೂಟ್ ತೊಟ್ಟವರೆಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಇರುವರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಅವರ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರಭಾವೀ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿದ್ದವರು ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯೇತರ ಉಳಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲೂ ಜಿವಿ ಎಂತಹ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಅವರ ಅಧ್ಯಾಪನ ಬಹುಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯೂ ಹೆಮ್ಮೆಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ವಾನ್ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಪಕಾರಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಜಿವಿ ಅವಿರತವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. 1964ರಿಂದ 1969 ರವರೆಗೆ ಜಿವಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಆ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಶೋಚನೀಯವಾಗಿತ್ತು, ಅದನ್ನವರು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ, ಆಗ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೇ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದರು; ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಒದಗಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ರಾಜ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡನಾಡನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಮೂಲಕ ಜನರಲ್ಲಿ ತಾಯಿನುಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. 1956ರ ನವೆಂಬರ್ 1ರಂದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಏಕೀಕರಣವಾದರೂ ಬೀದರಿನ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣವು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಬೀದರ್ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿಸಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಜಿವಿ ಅವರ ಮನವಿಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಬೀದರ್ ನಗರಕ್ಕೆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯ ಸಮಿತಿಯು ಹೋದಾಗ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಕಾದಿತ್ತು. ಬೀದರ್ ನಗರದಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡದ ಬೋರ್ಡ್ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಶಾಲೆಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಣಮಾಲೆ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲಾ ಮರಾಠೀಮಯ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕನ್ನಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊರಗೆ ಮರಾಠಿ. ಇಷ್ಟೊಂದು ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಕನ್ನಡಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಸಮಿತಿಯ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರೂ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಜಿವಿ ಮತ್ತವರ ಅಧಿಕಾರಿ ಬಳಗದ ಕನ್ನಡ ಬದ್ಧತೆ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಆಂದೋಲನದ ಫಲವಾಗಿ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣವು ಕನ್ನಡಮಯವಾಯಿತು.

ಪ್ರೊ.ಜಿ.ವಿ ಅವರ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಾಧನೆಯೆಂದರೆ 'ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಸ್ಕೂಡೆಂಟ್ಸ್ ಹೋಂ' ಅನ್ನು ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿದುದು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಸ್ಕೂಡೆಂಟ್ಸ್ ಹೋಂನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಅದರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ದುಡಿದವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಜಿವಿ ಅವರನ್ನು ಸದಸ್ಯರಾಗಿಸಿದವರು ಎಂ.ಬಿ.ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಅವರು. ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಅವರು, ನೀವು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ್ಧಕ್ಕೆಯಿ. ಹಾಗಾಗಿ ನೀವು ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದಾಗ ಜಿವಿ ಅವರು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಬಿಡುವಿನ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಬಡ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಅದೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರು ಅಂದರೆ ಅವರನ್ನೇ ವಾರ್ಡನ್ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವು ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಸ್ವತಃ ಕಟ್ಟಡ ಹಾಗೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಡದ ಏರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಜಿವಿ ಅವರ ಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ದೂರದರ್ಶಿತ್ವಗಳೂ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಈ ತನಕ ಸಾವಿರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಲಾಭ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ; ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದು ತಮಗೂ ನಿಲಯಕ್ಕೂ ಗೌರವ ತಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಜಿವಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯನ್ನು ಮರೆಯದೆ ಬಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ ಮಾನವೀಯ ಜೀವನಯಾನವು ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ.

ಪ್ರೊ.ಜಿ.ವಿ. ಅವರು ಸಂಶೋಧನೆ, ಸಂಪಾದನೆ, ಅನುವಾದ, ನಿಘಂಟು ರಚನೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾದುದು. ಅನುಕಲ್ಪನೆ,

ನಯಸೇನ, ಕಬೀರ್, ಸರ್ವಜ್ಞ, ಕವಿಜನ್ಮ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ದಾರಿ, ಕನ್ನಡವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದವರು, ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, ಎರವಲು ಶಬ್ದಕೋಶ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್-ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, ಕ್ರಿಷ್ಣಪದಕೋಶ, ಇಗೋ ಕನ್ನಡ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಜ್ಯೋತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಗಿದ ಜಿವಿ ಅವರು ದಣಿವೆಯದು ದುಡಿಮೆಗಾರರು ಹಾಗೂ ಸುದೀರ್ಘ ಆಯುಷ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯುಳ್ಳ ಚೇತನವಾಗಿದ್ದವರು.

ವಿಮರ್ಶಕರ ಅಭಿಮತದಂತೆ, ಜಿವಿ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯಾನುಸಂಧಾನ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದು. ಅವರು ಬರೆದ 'ಅನುಕಲ್ಪನೆ' ಅವರ ಮೊದಲ ಗಂಭೀರ ವಿಮರ್ಶಾ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ. "ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿದ ಅವನ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪುನಃಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅನುಕಲ್ಪನೆ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದೆ" ಎಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯಿದೆ. ಇದು ಸಹೃದಯ ಎಂಬ ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ವಿವರಣೆ. ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಕೃತಿ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಹಳಗನ್ನಡದ ಕೆಲವು ಕಾವ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಹೊಸಗನ್ನಡದ ವಿವಿಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳ ಸಹೃದಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ತಮ್ಮ ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಅವರು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ಕೃತಿವೈವಿಧ್ಯವೇ ಅವರ ವಿಶಾಲವಾದ ಅಧ್ಯಯನ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಭಿರುಚಿಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಹರಿಹರನ 'ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ'ದಿಂದ ಹಿಡಿದು 'ಗದಾಯುದ್ಧ ನಾಟಕಂ', ವಿಸೀ ಅವರ 'ದ್ರಾಕ್ಷಿ-ದಾಳಿಂಬೆ' ಸಂಕಲನ, ಮಾಸ್ತಿಯವರ 'ಯಶೋಧರಾ' ನಾಟಕ, ಕಾರಂತರ 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು' ಕಾದಂಬರಿ, ಭಾರತೀಪ್ರಿಯರ 'ರುದ್ರವೀಣೆ' ಕಥಾ ಸಂಕಲನ, ಗೋಕಾಕ್, ಚಿನ್ನವೀರ ಕಣವಿ, ರಾಮಚಂದ್ರಶರ್ಮರ ಕವನಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ ಇದಾಗಿದ್ದು, ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕವಿಯ ಕಾಲ ಹಾಗೂ ಅವನ ಮನೋಭಾವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ಪರಿಶೀಲನೆ ನಡೆಸಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಲೇಖನಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ.

'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ವೈಭವ ಮತ್ತು ಇತರ ಶಬ್ದಚಿತ್ರಗಳು' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವಿದೆ. ಇವುಗಳೊಡನೆ ಹೊಸಗನ್ನಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಅನೇಕರ ಜೀವನಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಹತ್ತಾರು ಬರಹಗಳನ್ನು ಜಿವಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಪ್ರೊ.ಟಿ.ಎಸ್.ವೆಂಕಣಯ್ಯನವರು' ಮತ್ತು 'ಡಿ. ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪ' ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಸಂಕಲನಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಸೇವಕರ ಆತ್ಮೀಯ ಚಿತ್ರಣಗಳಿವೆ. ರೆವೆರೆಂಡ್ ಜಾನ್ ಹ್ಯಾಂಡ್ಸ್, ಕಿಟೆಲ್, ರಾ.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ., ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಎಆರ್.ಕೆ, ಮಾಸ್ತಿ, ಸಂಸ, ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥ, ನಾ.ಕಸ್ತೂರಿ, ಕಾರಂತ, ಸೇಡಿಯಾಪು, ಡಿಎಲ್.ಎನ್, ಕುವೆಂಪು, ತೀನಂಶ್ರೀ ಮುಂತಾದವರ ಹತ್ತಿರದ ನೆನಪುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನವೋದಯದ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅನೇಕರು ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸ ದಿಗಂತಗಳನ್ನು ತೆರೆದವರು. ಜಿವಿ ಎರಡನೇ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು; ಹಿರಿಯರ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಋದ್ಧಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾ ಅವರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದವರು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಮಹನೀಯರ ಬಗ್ಗೆ ಜಿವಿ ಅವರಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರಯುತವಾಗಿ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪರಿಚಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವವರು ಈಗ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಜಿವಿ ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಪರ್ಕ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಬಂದದ್ದು; ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಜಿವಿ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪರಿಚಯಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಬಿಎಂಶ್ರೀ “ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ವಿಧ್ವಾಂಸ” ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರಂತೆ. ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅವರು ಅನುವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಕೊಡುವಂತಾಯಿತು. ಪದವಿ ತರಗತಿಗಳ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಭಾಷಾಂತರವೂ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಜಿವಿ ಪಾಠಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ‘ಭಾಷಾಂತರ ಪಾಠಗಳು’ ಎಂದು ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ‘ಕಾಲೇಜ್ ಭಾಷಾಂತರ’ ಎಂಬ ಅನುವಾದದ ಬಗೆಗಿನ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬುಕ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಅನುವಾದಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವು ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದವೆಂದೇ ಅನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹಿಂದೆಯೇ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಜಿಡ್ಡು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರ ಕೃತಿಯ ಅನುವಾದ ‘ತಿಳಿದುದೆಲ್ಲವ ಬಿಟ್ಟು’ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜೆಕೆ ಅವರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಒಳನೋಟಗಳ ಈ ಬರಹವನ್ನು ಜಿವಿ ಸರಳವಾಗಿಯೂ ಸಹಜವಾಗಿಯೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವುದು ಅವರ ಅನುವಾದ ಕೌಶಲಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ ನಡೆಸಿದ ಅನೇಕ ಅನುವಾದ ಕಮ್ಮಟಗಳಲ್ಲಿ ಜಿವಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಕಿರಿಯರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದುದು ಹಾಗೂ ಆ ಇಲಾಖೆಯ ಅನುವಾದ ಯೋಜನೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಅನುವಾದಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ನೆರವಾದುದು ಸಮಂಜಸವೇ ಆಗಿದೆ. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ ಅವರು ತಮ್ಮ ‘ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗೀತಗಳು’ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ ಅನುವಾದದ ದಾರಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಅವರ ಲೇಖನ ಅನುವಾದದ ಬಗೆಗಿನ ಜಿವಿ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

‘ನಿಘಂಟು’ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಿವಿ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಕೆಲಸವಂತೂ ತುಂಬ ಪ್ರೌಢಿಯದು; ಅವರ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಜನತೆ ಮಾನ್ಯಮಾಡಿರುವುದೂ ಇದನ್ನೇ. ಅವರು ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ‘ಕನ್ನಡ-ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ಸಂಪುಟ’ಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ವ್ಯಾಪಕ ಓದು ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ಅವರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ನಿಘಂಟುಗಳ ರಚನೆಗೆ ದೃಢವಾದ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನೊದಗಿದವು. ಇತರರ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ಮೊದಲು ಐಬಿಎಚ್ ಹೊರತಂದ ‘ಕನ್ನಡ-ಕನ್ನಡ-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಘಂಟು’ ಮತ್ತು ‘ಕನ್ನಡ-ಕನ್ನಡ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ನಿಘಂಟು’ಗಳನ್ನು ಜಿವಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಮುದ್ದಣನ ಕಾವ್ಯಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದ ಅವರು ಕವಿಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ‘ಮುದ್ದಣ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಕೋಶ’ವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದರು. ಮುದ್ದಣನ ಶಬ್ದಪ್ರಪಂಚ ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾದುದು; ಅಲ್ಲದೆ, ಆಂಧ್ರ್ಯನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನಂತೆ ದೇಶಿ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದವರು ಮತ್ತು ಹೊಸ ಶಬ್ದಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಬಹುಮಂದಿ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಲಕ್ಷಿಸಿ ಮುದ್ದಣ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಸಹಿತ ಇದರಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ನಿಘಂಟುತಜ್ಞರಾದ ಜಿವಿ ಅವರಿಗೆ ಮುದ್ದಣ ತುಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟಕವಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ವಿಧ್ವಾಂಸರಾದ ಪಿವಿಎನ್ ಅವರು. ಅದಕ್ಕೇ ಈ ಕೋಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ‘ಮುದ್ದಣನ ಶಬ್ದಕಲ್ಪ’ ಮತ್ತು ಎರಡು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಳು ಆ ಕವಿಯ ಶಬ್ದಕೌಶಲದ ಮೂಲಚೂಲಗಳನ್ನು ಕೆದಕಿ ಹೊಸ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುದ್ದಣ ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ, ಅವನು ತಪ್ಪಿರಬಹುದಾದ ಸಂಭಾವ್ಯಗಳು, ಅವನ

ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವ ಇತರ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು, ಅವನು ಕಿಟೆಲ್ ನಿಘಂಟನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿರಬಹುದಾದ ಸಂಭಾವ್ಯತೆ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಕೋಶದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವ ಅನುಬಂಧ; 'ಶ್ರೀರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ'ದಲ್ಲಿನ ಮುದ್ದಣ ಮನೋರಮೆಯರ ಎಲ್ಲ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿ ಅವು ಬರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ 'ಕಾವ್ಯವಿಮರ್ಶನ ಸಿದ್ಧಾಂತ'ವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಮುದ್ದಣನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿಯಾದ 'ಶ್ರೀರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ'ವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೆಮ್ಮೆಯ 'ಪ್ರಜಾವಾಣಿ' ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯ ಭಾನುವಾರದ ಪುರವಣಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಿರಂತರವಾಗಿ ವಾರವಾರವೂ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ 'ಇಗೋ ಕನ್ನಡ' ಹೆಸರಿನ ಅವರ ಅಂಕಣವಂತೂ ಸಮಸ್ತ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾತಾಗಿತ್ತು. ಆ ಅಂಕಣವು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ನಿಘಂಟಿನ ಹೊಸ ಬಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿ ರೂಪು ತಳೆಯಿತು. ಪ್ರಾಜ್ಞರೂ ಪಂಡಿತರೂ ಪಾಮರರೂ ಗುರ್ತಿಸುವಂತೆ ಇದೊಂದು ಅಪರೂಪವೂ ಅಪ್ರವೂ ಆದ ನುಡಿ ನಿರ್ವಚನದ ಅಪೂರ್ವ ಅಂಕಣವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ಮಿತಿಗೂ ಒಳಗಾಗದ, ಸರ್ವರ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೆರಳಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇದರದ್ದು. ಶಬ್ದಗಳ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಲ್ಲಟಗಳ ಹಾಗೂ ಜನಮನಸ್ಸಿನಿಂದನದ ಇತಿಹಾಸವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಹರಳುಗಟ್ಟಿ ಅಪರೂಪದ ಶಬ್ದಲೋಕವನ್ನೇ ಅದು ಸೃಷ್ಟಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಜಿವಿ ಅವರು ಇದನ್ನು 'ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಘಂಟು' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇದೊಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರ್ಯಟನೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲ ಸಂಪುಟದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ 'ಈ ನಿಘಂಟಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರವೇಶ ಸಿದ್ಧತೆ' ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಪರಿವೀಕ್ಷಣ, ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಧುನಿಕಗೊಳಿಸುವುದು, ಕನ್ನಡದ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಆಸಕ್ತರು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದೇಹಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ತಲೆದೋರುವ ಸಂಶಯಗಳು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆ ನೀಡಿ ನಿಘಂಟಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವುದು ತುಂಬ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಶಬ್ದ-ಅರ್ಥ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದಿಗಂತವನ್ನು ತೆರೆದ ಈ ಅಂಕಣ ಅಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚರಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಬರವಣಿಗೆಯ ರುಚಿ ಅಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಾನಾ ಭಾಷೆಗಳ ಆಳವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಲೇಖಕರ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು. ಅವರು ನೀಡಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯೋದಾಹರಣೆಗಳು, ತೀನಂಶ್ರೀ ಅವರು ತಮ್ಮ 'ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ'ಯಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ವಿಮರ್ಶಕರು. ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡ-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಹಾಗೂ ಅಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಜಿವಿ ನಿರರ್ಥನ ನೀಡಲು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಉಲ್ಲೇಖ ಭಾಗಗಳು ಅವರ ವ್ಯಾಪಕ ಓದಿನ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಸದಭಿರುಚಿಯ ಕಾವ್ಯಾನುಸಂಧಾನ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯ ಪ್ರತೀಕವೂ ಹೌದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ಕಲ್ಪನಾಲೋಕದ ಸಂಚಾರದಷ್ಟೇ ರೋಚಕ ಅನುಭವವನ್ನು ನೀಡುವಂಥದು. ಈ ಅಂಕಣ ಬರಹಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿತವಾಗಿ ಹೊರಬಂದಿರುವುದು; ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಪುಟವು ಮೂರು ಮುದ್ರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರುವುದು ಈ ಅಂಕಣದ ಉಪಯುಕ್ತತೆ ಮತ್ತು ಜನಪ್ರಿಯತೆಗಳ

ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಪಿವಿಎನ್ ಅವರು ಗುರ್ತಿಸಿದಂತೆ, “ಈ ಅಂಕಣ ಶಬ್ದಲೋಕದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಬೇಕಾದವರು ಬೇಕಾದ ಶಬ್ದದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಇದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ಅಪರೂಪವಾದದ್ದು... ಹೀಗೆ ನಾಡವರ ಸಂದೇಹ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವ ವಿದ್ವಾಂಸನು ನಾಡೋಜನಾಗದೆ ಬೇರಾವನು ಆದಾನು? ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಿತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಾಡೋಜರೇ” ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಡೋಜ ಜೀವಿ ಅವರ ಬಹುಮುಖ ಸಾಧನೆಗೆ ತಕ್ಕ ಮನ್ನಣೆ ಅವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಕೆಲವು ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಅವರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಬಹುಮಾನ, ಹಾಗೂ ಗೌರವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಪತ್ರಿಕಾ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ವಿಶೇಷ ಪುರಸ್ಕಾರ, ಶಂಭಾ, ಕಾರಂತ, ಸೇಡಿಯಾಪು, ಮಾಸ್ತಿ, ಮುದ್ದಣ ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ವಹಿಸುವ ಗೌರವವನ್ನೂ ಅವರು ಪಡೆದಿದ್ದರು. 77ನೇ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಹಂಪಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಅವರಿಗೆ ‘ನಾಡೋಜ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಗೌರವ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಅನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಸುವರ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕ ಆಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಅವರಿಗೆ ಸುವರ್ಣ ಮಹೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನಿತ್ತು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದೆ. ಅವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ‘ಸಾಹಿತ್ಯಜೀವಿ’ ಎಂಬ ಗೌರವಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೊರತಂದಿದ್ದರು. ಜೀವಿ ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಹಿರಿಯರ-ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ಲೇಖನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ‘ಶಬ್ದಸಾಗರ’ ಎಂಬ ಬೃಹತ್ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೊರತರಲಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ‘ಪ್ರೊ.ಜಿ.ವಿ.: ಜೀವ-ಭಾವ’ ಎಂಬ ಪರಿಚಯಗ್ರಂಥವೊಂದೂ ಹೊರಬಂದಿದೆ. ಪಿ.ವಿ.ನಾರಾಯಣ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ವರ್ಷದ ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿಯು “ಶತನಾಮ” ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಶತಮಾನೋತ್ಸವದ ಅಭಿನಂದನಾ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಶತಾಯುಷಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪುರಸ್ಕಾರವಂತೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಅಪರೂಪದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಅವರ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ಯುವಕರಲ್ಲಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತುಂಬುವಂತಹುದು; ಇಂತಹವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸದಾ ಕಾಲವೂ ನಾಡುನುಡಿಯನ್ನು ಬೆಳಗುವಂಥದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನವು ಕನ್ನಡ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ-ಸಾರಸ್ವತಲೋಕದೊಳಗಣ ಅಪರೂಪದ ‘ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ’ ಮತ್ತು ‘ಹರಿಮೇಖಲೆ’ ಎಂಬ ಎರಡು ಪದಗಳ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತಾದುದು. ಸುಪರಿಚಿತವಾದ ‘ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ’ ಪದ ಹಾಗೂ ಅಪರೂಪದ ‘ಹರಿಮೇಖಲೆ’ ಪದವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಭಾಷಿಕ ನೋಟದಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭಾರತದ ಬಹುಭಾಷಿಕ ನೋಟದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಜೀವಿ ಅವರ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಸಂಶೋಧನಾ ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಶ್ರಮವು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ರೂಪಿತವಾದ ಪದಪುಂಜಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವುದು ಜೀವಿ ಅವರ ಭಾಷಾಧೋರಣೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಅನುಭವಗಳು ಘನೀಭೂತಗೊಂಡಿವೆ. ಜೀವಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಅಲ್ಲ, ಸತ್ಯವಿಮುಖರೂ ಅಲ್ಲ, ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ನಿರೂಪಣೆಯು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿಯೂ ಇದೆ, ಕರಾರುವಾಕಾಗಿಯೂ ಇದೆ; ನುಡಿಶೋಧನೆಗೆ ಅನನ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ.

1. ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ 'ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ "ಆ ಕಡೆ ಈ ಕಡೆ; ನೆರೆಹೊರೆ" ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಕ್ಕ + ಪಕ್ಕ ಎಂದು ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಪಾದಕರ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ "ಸಮಾಸದ ಪೂರ್ವಪದಗಳಾಗಿ ಬರುವ ಇಂಥ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯಶಬ್ದಗಳಾಗಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಷ್ಪತ್ತಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆ ಶಬ್ದಗಳ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಬಿಂದುವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ (ಪುಟ XIV). "ಸಂಕೇತಗಳು" ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ಈ ಚಿಹ್ನೆ ಒಂದು ಶಬ್ದದ ಕೆಳಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ, ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಈ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ" ಎಂಬ ವಿವರಣೆಯಿದೆ (ಪುಟ 55). ಆದುದರಿಂದ "ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ"ದ ಮೊದಲ ಭಾಗವಾದ 'ಅಕ್ಕ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪೀಠಿಕೆಯ IXನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ "ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ ಶಬ್ದವು ಯಮಳ ಶಬ್ದ ಅಥವಾ ಕೂಡುನುಡಿಯೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅಂಥ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವಾದ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳು ಸೇರಿ ಅದೇ ಅರ್ಥವೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ" ಎಂದಿದೆ. ಇದರಿಂದ 'ಅಕ್ಕ' ಮತ್ತು 'ಪಕ್ಕ' ಶಬ್ದಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು.

ಅದೇ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ 'ಪಕ್ಕ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ "ಬದಿ; ಮಗ್ಗುಲು; ನೆರೆ; ಪಾರ್ಶ್ವ" ಮತ್ತು "ಹತ್ತಿರ; ಸನಿಹ; ಸಾಮೀಪ್ಯ; ಸನ್ನಿಧಾನ" ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಈ ಶಬ್ದ 'ಪಕ್ಕ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ 'ಅಕ್ಕ' ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ 'ಅಕ್ಕ' ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಿಂದ ಬಂದುದಾಗಿರಬೇಕು.

'ಪಾಇಅಸದ್ಧಮಹಣ್ಣಿವೋ' ಎಂಬ ಪ್ರಾಕೃತ-ಹಿಂದಿ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ 'ಅಕ್ಕ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯ, ಎಕ್ಕದ ಗಿಡ, ಚಿನ್ನ, ರಾವಣನ ಒಬ್ಬ ಸುಭಟ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಈ ಶಬ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ಅರ್ಕ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಶಬ್ದವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ದೇಶ್ಯ 'ಅಕ್ಕ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ದೂತ, ಸಂದೇಶ ಹಾರಕ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಪಾಲಿ-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ,² 'ಅಕ್ಕ' ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ಅರ್ಕ'ಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಶಬ್ದವೆಂದು ಹೇಳಿ Name of a plant: Colotropts Gigandea, Swallow Wart ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಕೃತ, ಪಾಲಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅರ್ಥಗಳು 'ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ'ದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೋಶಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ, ಶಬ್ದಕಲ್ಪದ್ರುಮ, ವಾಚಸ್ಪತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅವಾಚೀನ ಕೋಶಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ, Monier Monier-Williams Macdonell, Apte ಮೊದಲಾದವರ ಸಂಸ್ಕೃತ-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಘಂಟುಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ 'ಅಕ್ಕ' ಶಬ್ದವಿಲ್ಲ. ಪುನೆಯ ಡೆಕ್ಕನ್ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬೃಹನ್ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ³ ಈ ಪದದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ್ಥಕ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆಪ್ತೆ ಕೋಶದ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಪರಿವರ್ಧಿತ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೂ⁴ ಈ ಪದವಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಂದೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಬರಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ಮೀಮಾಂಸಾ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ⁵ ಅರ್ಕೇ ಚೇನ್ನಧು ವಿಂದೇತ ಕಿಮರ್ಥಂ ಪರ್ವತಂ ವೃಜೇತ್” ಎಂಬ ಆಭಾಣಕವನ್ನು (ಲೋಕೋಕ್ತಿ ಅಥವಾ ನಾಣುಡಿ) ಉದಾಹರಿಸಿ, “ಜೇನುತುಪ್ಪಬೇಕಾದವರು ತಮ್ಮ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಎಕ್ಕದ ಗಿಡದಲ್ಲೇ ಜೇನುತುಪ್ಪವಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಆಭಾಣಕವು ಭಟ್ಟಕುಮಾರಿನ ತಂತ್ರವಾರ್ತಿಕದಲ್ಲೂ⁶ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ⁷ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯಿಲ್ಲ.

ಮುಂದೆ, ವಾಚಸ್ಪತಿಮಿಶ್ರನು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೨ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ಸಾಂಖ್ಯ ತತ್ವಕ್ರಮುದೀಯಲ್ಲೂ ಇದನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕೆಲವು ಆವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಅರ್ಕೇ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬದಲು 'ಅಕ್ಕೇ' ಎಂದಿರುವುದಾಗಿ ಡಾ. ನೀಲಮಾಧವ ಸೇನರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.⁸

ವಾಚಸ್ಪತಿ ಮಿಶ್ರನ ಕಾಲದ ಅನಂತರ ಬಂದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ “ಅರ್ಕೇ ಚೇನ್ನಧು ವಿಂದೇತ” ಎಂಬ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ, “ಅಕ್ಕೇ ಚೇನ್ನಧು ವಿಂದೇತ” ಎಂಬ ಪಾಠ ಕಂಡುಬರುವುದಾಗಿ ಡಾ. ಸೇನರು

ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ವಿವರಗಳಿವೆ :

1. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯ ಮತ್ತು
2. ಸಾಂಖ್ಯ ತತ್ತ್ವ ಕೌಮುದೀ - ಕೆಲವು ಆವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಕೇ, ಇತರ ಆವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕೇ,
3. ನ್ಯಾಯವಾರ್ತಿಕ ತಾತ್ಪರ್ಯಣೀಕಾ (ವಾಚಸ್ಪತಿಮಿಶ್ರ) - ಅಕ್ಕೇ,
4. ಪ್ರಕಟಾರ್ಥವಿವರಣ (ಅನುಭೂತಿಸ್ವರೂಪಕೃತ ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ಕಾಲ ಸು. 1100) - ಅಕ್ಕೇ (ಅರ್ಥ 'ಸಮೀಪೇ')
5. ನ್ಯಾಯನಿರ್ಣಯ (ಅನಂದಗಿರಿಯ ಶಾಂಕರ ಭಾಷ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ-ಕಾಲ 13-14ನೆಯ ಶತಮಾನ) - ಅರ್ಕೇ⁹
6. ಭಾಷ್ಯರತ್ನಪ್ರಭಾ (ಗೋವಿಂದಾನಂದಕೃತ-ಕಾಲ ಅನಿಶ್ಚಿತ) - ಅಕ್ಕೇ¹⁰
7. ಸಾಂಖ್ಯಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯ (ಅನಿರುದ್ಧಕೃತ-ಕಾಲ 15ನೇ ಶತಮಾನ ಉತ್ತರಾರ್ಧ) ಅಕ್ಕೇ. ಇದರ ಸಂಪಾದಕರು 'ಅಕ್ಕೇ' ಎಂಬುದೇ ಶುದ್ಧ ಪಾಠವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಗೃಹಕೋಣೇ' (ಮನೆಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ) ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

'ಅಕ್ಕೇ' ಎಂಬ ಪಾಠವಿರುವ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಅನಿಶ್ಚಿತ ಕಾಲದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದಲೂ ಡಾ. ಸೇನರು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ. ಸೇನರ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ಸಾರಾಂಶ ಹೀಗಿದೆ¹¹:

- I. ವಾಚಸ್ಪತಿ ಮಿಶ್ರನು ಈ ಆಭಾಣಕದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ನೀಡಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ಪಾಠದಲ್ಲಿ 'ಅರ್ಕೇ' ಶಬ್ದವಿತ್ತೇ ಅಥವಾ 'ಅಕ್ಕೇ' ಶಬ್ದವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕ, 'ಅಕ್ಕೇ' ಶಬ್ದವಿದ್ದ ಪಾಠವೂ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು.
- II. 9ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲೋ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಮೊದಲೋ 'ಅರ್ಕೇ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಅಕ್ಕೇ' ಶಬ್ದವಿರುವ ಆಭಾಣಕ ಕೆಲವು ಕಡೆ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲಾನಂತರ. ಕೋಶಾಧಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಈ ಪದದ ಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಹ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರು 'ಅಕ್ಕೇ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಸಮೀಪೇ', 'ಗೃಹಕೋಣೇ' ಎಂದು ಅರ್ಥಹೇಳಿದರು.
- III. ಈ ನಾಣ್ಯಡಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತ ರೂಪದಲ್ಲಿರದೆ 'ಅಕ್ಕೇ ಚೇನ್ಮಹು ವಿಂದೇತ ಕಿಮರ್ಥಂ ಪವ್ವತಂ ವಜೇ' ಎಂಬ ಪ್ರಾಕೃತೀಕೃತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈ ಗಾದೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ 'ಅರ್ಕ' ಶಬ್ದವು, ದಿನನಿತ್ಯದ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅದರ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥ 'ಎಕ್ಕದ ಗೆಡ' ಎಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆತೋ ಅಥವಾ ಬಹುಶಃ, 'ಸಮೀಪ', 'ಮನೆಯ ಮೂಲೆ' ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಜನರು ಈ ಗಾದೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೋ, ಈ ಗಾದೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತೀಕೃತರೂಪದಲ್ಲಿ ಅರಿತಿದ್ದ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರೂ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೂ 'ಅಕ್ಕ', 'ಆರ್ಕ' ಎಂಬ

ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಈ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಬೇಕು.

IV. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಅಕ್ಕ' ಎಂಬುದು ಒಂದು ಮಿಥ್ಯಾ ಶಬ್ದ (ghost word)

ಡಾ. ಸೇನರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಗಾದೆಯು ಪ್ರಾಕೃತೀಕೃತವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರಷ್ಟೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ಗಾದೆಗಳು ಜಾನಪದಮೂಲಗಳಿಂದ ಬಂದು ಶಿಷ್ಟಭಾಷೆಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಈ ಗಾದೆಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಇದನ್ನು 'ಲೌಕಿಕಾನಾಂ ಆಭಾಣಕಃ' ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದರಿಂದ, "ಅಕ್ಕೇ ಚೇ ಮಹು ವಿಂದೇಯ ಕಿಮುಕ್ತಂ ಪವ್ವಯಂ ವಜೇ" ಎಂದಿರಬಹುದಾದ ಪ್ರಾಕೃತದ ನಾಣ್ಣುಡಿ, ಮೊದಲು "ಅಕ್ಕೇ ಚೇನ್ಮಧು ವಿಂದೇತ ಕಿಮರ್ಥಂ ಪರ್ವತಂ ವ್ರಜೇತ್" ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ 'ಅಕ್ಕ' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದವರು, ಅದು "ಅರ್ಕ"ದ ಪ್ರಾಕೃತರೂಪವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ "ಅರ್ಕೇ ಚೇತ್" ಎಂದು ತಿದ್ದಿರಬಹುದು-ಇದು ಹೇಗೇ ಇರಲಿ, ಗಾದೆಯು ಸುಮಾರು ಸಾವಿರವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ 'ಅಕ್ಕೇ ಚೇನ್ಮಧು ವಿಂದೇತ' ಎಂಬ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಅನುಭೂತಿ ಸ್ವರೂಪಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ (ಸು. 1100), "ಅಕ್ಕ" ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಸಮೀಪ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದ್ದುದು ನಿರೀವಾದ.

ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದ 'ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ'ದ ಮೊದಲಭಾಗವಾದ 'ಅಕ್ಕ'ವು ಸಮೀಪವೆಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಕೃತದ 'ಅಕ್ಕ'ವೇ ಆಗಿರುವುದು ಸಂಭಾವ್ಯ. ಹಾಗಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, 'ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ' ಎಂಬ ಕೂಡುನುಡಿಯ ಅರ್ಥ 'ಅಕ್ಕ ಮತ್ತು ಪಕ್ಕ' ಎಂದರೆ "ಸಮೀಪ ಮತ್ತು ಮಗ್ಗುಲು" ಎಂದಾಗುವುದು.

2. ಹರಿಮೇಖಲೆ.

ಕೇಶಿರಾಜನು (ಕಾಲ, 13ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ "ಪ್ರಯೋಗಸಾರವೆಂಬ ಶಬ್ದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯಂ" ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ಹರಿಮೇಖಲೆಯೆಂದು ಇಂದ್ರಜಾಲಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಭಾಗದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ "ಪುರಾಣಕವೀಂದ್ರರವಿಳಕಾವ್ಯಗಳ ಗೂಢಪದಪ್ರಯೋಗಮಂ ನೆರಪಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ಅವನಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಯಾವ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲೂ 'ಹರಿಮೇಖಲೆ' ಎಂಬ ಪದ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿನ ಸಂಪಾದಕರು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎನ್. ಬಸವಾರಾಧ್ಯರು, ದಯೆಯಿಟ್ಟು ನನಗೆ ನೋಡಲು ಕೊಟ್ಟ

ನಿಘಂಟಿನ ಕರಡು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ 'ಹರಿಮೇಖಲೆ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಕಪಟ, ಮಾಟ, ಮಾಯ, ಇಂದ್ರಜಾಲ' ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳೂ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ, ತೊರವೆಯ ರಾಮಾಯಣ ಮತ್ತು ಸೊಬಗಿನ ಸೋನೆಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಇದ್ದುವು. ಈ ಶಬ್ದದ ಮೂಲ, ಸಂಸ್ಕೃತದ ಹರಿಮೇಖಲಾ ಎಂದೂ ಇತ್ತು. 'ಹರಿಮೇಖಲಾ' ಶಬ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತಕೋಶಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ನಿಘಂಟುಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಎಲ್ಲೂ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆ ಶಬ್ದ 'ಹರಿ' ಮತ್ತು 'ಮೇಖಲಾ'ಗಳ ಸಮಾಸದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದಷ್ಟೆ ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸವಾಗಿದ್ದರೆ, 'ಹರಿರೀವ ಮೇಖಲಾ' (ಹರಿಯೇ ಮೇಖಲೆ), 'ಹರಿರಿವ ಮೇಖಲಾ' (ಹರಿಯಂತಿರುವ ಮೇಖಲೆ), 'ಹರಿಶ್ಚನಾ ಮೇಖಲಾ ಚ' (ಹರಿವರ್ಣದ ಮೇಖಲೆ), 'ಹರಿಯುಕ್ತಾ ಮೇಖಲಾ' (ಹರಿಯಿರುವ ಮೇಖಲೆ) ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಬಿಡಿಸಬಹುದು. ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸವಾಗಿದ್ದರೆ 'ಹರೇಃ ಮೇಖಲಾ' (ಹರಿಯ ಮೇಖಲೆ) ಎಂದಾಗಬಹುದು.

'ಹರಿ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಮರಕೋಶದ ನಾನಾರ್ಥವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಮ, ವಾಯು, ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ವಿಷ್ಣು ಸಿಂಹ, ಕುದುರೆ, ಗಿಣಿ, ಹಾವು, ಕಪಿ, ಕಪ್ಪೆ, ಕಿರಣ, ಹಸಿರು, ಹಳದಿ ಮತ್ತು ಕಂದು (ಕಪಿಲ) ಬಣ್ಣಗಳು ಎಂಬರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. 'ಮೇಖಲಾ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸೊಂಟ, ನಡುಕಟ್ಟು, ಹೆಂಗಸರು ಧರಿಸುವ ಒಡ್ಡಾಣ (ಡಾಬು), ದ್ವಿಜರು, ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂರಳೆಯ ನಾರಿನ ಉಡಿದಾರ (ಮೌಂಜೀ), ಬೆಟ್ಟದ ಇಳಿಜಾರು ಭಾಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಗಳಿವೆ. 'ಹರಿ' ಮತ್ತು 'ಮೇಖಲಾ'ಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಅರ್ಥ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ, ಇವುಗಳ ಸಮಾಸದಿಂದಾದ ಪದಕ್ಕೆ 'ಇಂದ್ರಜಾಲ' ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

'ಹರಿ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಶಿವ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನೂ Apte ಮತ್ತು Monier Monier - Williams ರ ಸಂಸ್ಕೃತ - ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಘಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮುಂಚೆ 'ಹರಮೇಖಲಾ' ಎಂದಿದ್ದುದು, ಅನಂತರ 'ಹರಿಮೇಖಲಾ' ಆಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ನನಗೆ ನೋಡಲು ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತ - ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಘಂಟುಗಳ ಪೈಕಿ Monier Monier - Williams ರ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ 'ಹರ ಮೇಖಲಾ' ಮತ್ತು 'ಹರಮೇಖಲಿನ್' ಶಬ್ದಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅರ್ಥಗಳು ಇಂತಿವೆ:

ಹರಮೇಖಲಾ Name of works

ಹರಮೇಖಲಿನ್ A particular class of artisans (Goladhya).

‘ಹರಮೇಖಲಾ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿರುವ ಕೆಳಕಂಡ ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ:

- I. ಹರಮೇಖಲ ನಿಘಂಟು-ಅಮರಕೋಶದಲ್ಲಿನ ವನೌಷಧಿವರ್ಗದ 102ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಕ್ಷೀರಸ್ವಾಮಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಇದರ ಹೆಸರಿದೆ.
- II. ಹರಮೇಖಲಂ ಪ್ರಯೋಗಮಾಲಾ (ಮಾಹುಕ, 9th century A.D.) An old work on ತಂತ್ರ¹²
- III. ಹರಮೇಖಲಾ ಎಂಬ ತಾಂತ್ರಿಕಗ್ರಂಥದ, ಗ್ರಂಥಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ, ಓಲೆಗರಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ತಂಜಾವೂರಿನ ಸರಸ್ವತೀಮಹಲ್ ಪುಸ್ತಕಭಂಡಾರದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ ಮದರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ನಿವೃತ್ತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಡಾ. ಎನ್. ಗಂಗಾಧರನ್‌ರವರು ತಮ್ಮ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.
- IV. ಹರಮೇಖಲಾ ಎಂಬ ಪ್ರಾಕೃತಭಾಷೆಯ ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥದ ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸಹಿತವಾದ, ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾಗದದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಾಚ್ಯವಿದ್ಯಾಸಂಶೋಧನಾಲಯ (Oriental Research Institute) ದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 7 ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಿವೆ.
- V. ಹರಮೇಖಲಾ ಅಥವಾ ಉಡ್ಡೀಶತಂತ್ರ (ರಾವಣಕೃತ)¹³

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಯಾವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ನೋಡಲು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಗೆ ಏಕೆ ‘ಹರಮೇಖಲಾ’ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆಯೋ ಹೇಳಲಾರೆ.

‘ಹರಮೇಖಲಿನ್’ ಶಬ್ದ ಗೋಳಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು Monier-Williams ರವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಸ್ಕರಾಚಾರ್ಯನ ಸಿದ್ಧಾಂತಶಿರೋಮಣಿಯ ಭಾಗವಾದ ಗೋಳಾಧ್ಯಾಯದ ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಆವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ¹⁴ ಪೂರ್ತಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಈ ಶಬ್ದ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಬಂಧುಗಳಾದ ಮೈಸೂರಿನ ಪಂಚಾಂಗಕರ್ತರು ಜಿ|| ವಿದ್ವಾನ್ ವಿ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ, ವಟೀಶ್ವರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಇತ್ಯಾದಿ ಏಳು ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳ ಗೋಳಾಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಶಬ್ದವಾಗಲೀ ‘ಹರಮೇಖಲಾ’ ಶಬ್ದವಾಗಲೀ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು

ತಿಳಿಸಿ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ನನಗೆ ಸಂಭಾವ್ಯವೆಂದು ತೋರಿದಂತೆ ಈ ಶಬ್ದಗಳ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತೇನೆ. 'ಹರಮೇಖಲಾ' ಶಬ್ದವನ್ನು 'ಹರಸ್ಯ ಮೇಖಲಾ' (ಹರನ ನಡುಕಟ್ಟು ಅಥವಾ ಉಡಿದಾರ) ಎಂದು ಬಿಡಿಸಬಹುದು. ಹರನು ಸರ್ಪಭೂಷಣನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಷ್ಟೆ ಆದುದರಿಂದ ಹರನ ಉಡಿದಾರವೂ ಹಾವೇ.¹⁵ "ಹರಮೇಖಲಾಃ (ಸರ್ಪಾಃ) ಸಂತಿ ಅಸ್ಯ" (ಇವನು ಹಾವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ ಎಂದರೆ ಹಾವಿನೊಡನಾಡುತ್ತಾನೆ) ಎಂಬ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯಂತೆ¹⁶ 'ಹರಮೇಖಲಿನ್' ಎಂದರೆ ಹಾವು ಹಿಡಿಯುವವನು (ವ್ಯಾಳಗ್ರಾಹಿ) ಅಥವಾ ಹಾವಾಡಿಗ. ಹಾವಾಡಿಗರು ಕೆಲವು ವೇಳೆ ವಿಷವೈದ್ಯ ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಯಕ್ಷಿಣೀಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಗಾರುಡಿಗರೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾವಾಡಿಗ ಎಂಬರ್ಥವಿದ್ದ 'ಹರಮೇಖಲಿನ್' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ (ಲಕ್ಷಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ?) ಬಂದ್ರ ಜಾಲಿಕನೆಂಬ ಅರ್ಥ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಮುಂದೆ, 'ಹರಮೇಖಲಿನ್' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹಾವಾಡಿಗ ಅಥವಾ ಬಂದ್ರಜಾಲಿಕ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಹೇಗೆ ಬಂತೆಂಬುದು ಅರಿವಿನಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿ ಬಂದ್ರಜಾಲಿಕನ ವಿದ್ಯೆಯಾದ ಇಂದ್ರಜಾಲಕ್ಕೆ "ಹರಮೇಖಲಾ" ಎಂಬ ಹೆಸರು, 'ಪರಾವರ್ತನ ವಿಧಾನ' ದಿಂದ (Back-formation) ಬಂದಿತು.

ಈ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತವರು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು.¹⁷

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1. ಪಾಞ್ಚನಪ್ರಮಹಣ್ಯವೋ (ಪ್ರಾಕೃತ ಶಬ್ದ ಮಹಾಣವಃ) - ಕರ್ತೃ ಪಂಡಿತ ಹರಗೋಬಿಂದದಾಸ ತ್ರಿಕಮಚಂದ ಸೇಠ (1928). ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ - ಮೋತೀಲಾಲ್ ಬನಾರಸೀದಾಸ್, ದಿಲ್ಲಿ 1986.
2. Pali-English Dictionary- Rhys Davids and William Stede (1921-25). Indian edition published by Motilal Banarasidass. Delhi, 1993.
3. An Encyclopedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles, Vol-I Deccan College post graduate and Research Institute, Poona-6.

4. Apte's The Practical Sanskrit- English Dictionary, Revised and enlarged edition; Prasad Prakashan, Poona, 1957.
5. ಶ್ರೀಮಜ್ಜಿಮಿಪ್ರಣೀತಂ ಮೀಮಾಂಸಾದರ್ಶನಂ ತಂತ್ರವಾರ್ತಿಕಸಹಿತ ಶಾಬರ ಭಾಷ್ಯೋ ಪೇತಂ-ಸಂಪುಟ 7, ಆನಂದಾಶ್ರಮ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಪುಣೆ; ತೃತೀಯ ಸಂಸ್ಕರಣ, 1981.
ತದ್ಧಾ / ಪಥಿಜಾತೇಃಕೇ / ಮಧೂತ್ಸೃಜ್ಯ ತೇನೈವ ಪಥಾ ಮಧ್ಧೀನಃ ಪರ್ವತಂ ನಗಚ್ಛೇಯುಸ್ತಾದೃಶಂ ಹಿ ತತ್ | ಅಪಿಜಾಹುಃ ಅರ್ಕೇಚೇನ್ನಧು ವಿಂದೇತ ಕಿಮರ್ಥಂ ಪರ್ವತಂ ವ್ರಜೇತ್ | ಇಷ್ಟಸ್ಥಾಥಸ್ಯ ಸಂಸಿದ್ಧೌ ಕೋ ವಿದ್ವಾನ್ ಯತ್ಸಮಾಚರೇತ್ || ಪುಟ 8, (ಅನ್ಯಾನರ್ಥಕ್ಯಾತ್ (1-2-4) ಸೂತ್ರದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ) ಶಬರಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಪೂ. 1ನೆಯ ಶತಮಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ. ಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನಗಳ ಮಧ್ಯೆ.
6. ಯದಿ ಸ್ವಲ್ಪಾನ್ತಹತಶ್ಚ ಕರ್ಮಣಃ ಸಮಂ ಫಲಂ ಜಾಯೇತ ತತಃ ಅರ್ಕೇ ಚೇನ್ನಧು ವಿಂದೇತ ಇತ್ಯನೇನೈವ ನ್ಯಾಯೇನ ಅಲ್ಪೇನ ಸಿದ್ಧೇ ಮಹತಿ ನ ಕಶ್ಚಿತ್ಪ್ರವರ್ತೇತ್ | (ಸೂತ್ರ 1-2-17ರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ) ಮೇಲಿನ ಗ್ರಂಥ ಪುಟ 31-2
7. ಕೇವಲಾಚ್ಛೇತಃ ಜ್ಞಾನಾತ್ಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ಕಿಮರ್ಥಮನೇ ಕಾಯಾಸನಮಸ್ತಿತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ತೇ ಕುರ್ಯುಃ | 'ಅರ್ಕೇಚೇನ್ನಧು ವಿಂದೇತ ಕಿಮರ್ಥಂ ಪರ್ವತಂ ವ್ರಜೇತ್ ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾತ್ | (ಅಚಾರದರ್ಶನಾತ್ [3-4-1-3] ಸೂತ್ರದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ)
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯಂ (ಗೋವಿಂದಾನಂದನ ಭಾಷ್ಯರತ್ನಪ್ರಭಾ, ವಾಚಸ್ಪತಿಮಿಶ್ರನ ಭಾಮತೀ ಮತ್ತು ಆನಂದಗಿರಿಯ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳ ಸಹಿತ) Motilal Banarasi Dass, Delhi, 1980 (ನಿರ್ಣಯಸಾಗರ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಆವೃತ್ತಿಯ ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ)
8. A note on Akka- A Ghost word in Sanskrit; by Dr. Nilmadhav Sen. Sanskrit and Indological Studies, Dr. V. Raghavan Felicitation volume; Motilal Banarasi Dass, Delhi 1975. Pages 341-9
ಡಾ. ಸೇನರ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅನೇಕ ವಿವರಗಳಿಗಾಗಿ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.
9. ಲೌಕಿಕನ್ಯಾಯಮಾಹ-ಅರ್ಕೇಚೇದಿತಿ | ಸಮೀಪವಚನೋಽರ್ಕ ಶಬ್ದಃ | (ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು ಆನಂದಜ್ಞಾನ ಎಂದಿದೆ; ಆನಂದಗಿರಿ ಎಂದಲ್ಲ)
10. ಅಕ್ಕ ಇತಿ | ಸಮೀಪ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅರ್ಕ ಇತಿ ಪಾಠೇಽಪ್ಯಯಮೇವಾರ್ಥಃ |
11. (I) Like Sankara, Vachaspatimisra too did not himself comment on the proverb; so, we are not sure about his own reading; but from the evidences that we have from his two works, it seems likely that he had, in contradiction to Sankara, the reading akke before him.

(ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಗ್ರಂಥ, ಪುಟ 345)

(II) Already in the ninth Cen. A.D., if not still earlier, arke was partially replaced by akke which was, a little later on, glossed as samipe, grha kone by the commentators without any lexical authority or any further usage of this vocable in literature. (ಪುಟ 347).

(III) But it must have existed amongst such people not in its pure Skt. Form, but rather in a Prakritised version, something like akke Cen ma(d)hu Vindeta Kimartham Pavvatam V(r)aje(t). But either because the real meaning (Calotropis Gigantea) of the vocable arka in this proverb was lost sight of as it is not a vocable of daily use or, more probably, just because of a popular explanation of this proverb, apparently contextual meanings like 'vicinity, corner of a home' etc. soon became associated with it. Our medieval commentators and authors must have been acquainted with this form of the proverb and the particular 'popular' meaning assigned to the vocable arka which they readily accepted even for the Skt. Version of the proverb. (ಪುಟ 348).

12. ಶ್ರೀಮದಮರಸಿಂಹವಿರಚಿತಂ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನಮ್, ಭಟ್ಟ- ಕ್ಷೀರಸ್ವಾಮಿ ಪ್ರಣೀತೇನ ಅಮರಕೋಶೋದ್ಧಾನೇನ ಸಹಿತಂ. Oriental Book Agency, Poona -1941.

(I) ಪುಟ 106 (II) ಪುಟ 530.

13. Catalogus Catalogorum by Theodor Aufrecht, Part I. ಪುಟಗಳು 62 ಮತ್ತು 755.

ಈ ವಿವರವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಾಚ್ಯವಿದ್ಯಾಸಂಶೋಧನಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ 'ಹರಮೇಖಲಾ' ವೈದ್ಯ ಗ್ರಂಥದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೂ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಹುಡುಕಿಕೊಟ್ಟ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರು ನಿವೃತ್ತಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಕೌಲಗಿ ಶೇಷಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

14. (I) ಮುಂಬಯಿಯ Shree Venkateswar steam press ನವರಿಂದ 1905 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿತವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಶಿರೋಮಣಿಯ ಭಾಗವಾದ ಗೋಲಾಧ್ಯಾಯ ಮಾತ್ರವಿರುವ ಆವೃತ್ತಿ

(II) ವಾರಾಣಸಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣಾನಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ 1981ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿತವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಶಿರೋಮಣಿ-ಗ್ರಹಗಣಿತಾಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಗೋಲಾಧ್ಯಾಯ.

15. ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬರುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಕೇಳಿ, ದಿಗಂಬರನಾದ ಶಂಭುವು ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಹಾವುಗಳಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಉಡಿದಾರವಾಗಿ ಬಿಗಿದು, ಗಜಚರ್ಮವನ್ನೇ ಕೌಪೀನವಾಗಿ ಧರಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ವೇಗದಿಂದ ಓಡಿಡಾಗ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಾಹನವಾಗಿದ್ದ ಗರುಡನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಎದೆನಡುಗಿದ ಹಾವು ಬಿದ್ದು

ಹೋದುದರಿಂದ, ಮತ್ತೆ ದಿಗಂಬರನಾದ. ಹರನು ನಾಚಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುವ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಚಾಟು ಶ್ಲೋಕವೊಂದಿದೆ.

ವಿಷ್ಣೋರಾಗಮನಂ ನಿಶಾಮ್ಯ ಸಹಸಾ ಕೃತ್ವಾ ಫಣೀಂದ್ರಂ ಗುಣಂ

ಕೌಪೀನಂ ಪರಿಧಾಯ ಚರ್ಮ ಕರಿಣಃ ಶಂಭೌ ಪುರಾಧಾವತಿ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಷ್ಣು ರಥಂ ಸಕಂಪಹೃದಯಃ ಸರ್ಪೋಽಪತದ್ಭೂತಲೇ

ಕೃತ್ತಿರ್ವಿಸ್ವಲಿತಾ ಕ್ರಿಯಾನತಮುಖೋ ನಗೋ ಹರಃ ಪಾತುವಃ ||

16. ತದನ್ಯಾಸ್ತಸ್ಮಿನ್ನಿತಿ/ಮತುಪ್ (5-2-94), ಅತ ಇನಿ ಠನೌ (5-2-115) ಮತ್ತು ಖೀಹ್ಯಾದಿಭೃಶ್ಚ (5-2-116) ಎಂಬ ಪಾಣಿನಿ ಸೂತ್ರಗಳಂತೆ 'ಹರಮೇಖಲಾ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ [ಮತುಪ್ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಸಂಸರ್ಗ (accompaniment)ದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ] 'ಇನ್' ಪ್ರತ್ಯಯ ಸೇರಿ 'ಹರಮೇಖಲಿನ್' ಶಬ್ದ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ.
17. 'ಹರಮೇಖಲಾ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆಯೇ | ಇದ್ದರೆ, ಯಾವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ? ಎಂದು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಪ್ರೊ. ಅ. ರಾ. ಮಿತ್ರ ಅವರು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಅವರು ಕೆರಳಿಸಿದ ಕುತೂಹಲದ ಪರಿಣಾಮವೇ ಈ ಲೇಖನ ಆದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.